

Bedre forvaltning av urbane vassdrag!

Av Haakon Thaulow

Haakon Thaulow er forsker ved NIVA, og har skrevet en oppsummering av seminaret som Oslo Elveforum, Bærum Elveforum og Asker Elveforum holdt sammen med Vannforeningen den 19. april.

Stor deltakelse og høye målsetninger

Heldagsseminaret samlet 120 deltakere i CIENS Forum i Forskningsparken i Oslo, hvor de tre elveforaene i Oslo, Bærum og Asker inviterte til seminar om forvaltning av urbane vassdrag. Seminaret fant sted i et forskningsmiljø, men det var langt fra noen forskerkonferanse vi var vitne til; her var det fokus på praktisk forvaltning, konkrete erfaringer og spennende planer!

Asker, Bærum og Oslo har mange vassdrag som renner gjennom bymessig bebyggelse. De urbane delene av vassdragene utsettes for påvirkning fra mange brukere, med redusert opplevelsesverdi, forurensning og tap av biologisk mangfold som resultat.

Men mye godt arbeid gjøres for å bedre forholdene med mange aktører involvert; kommuner, miljømyndigheter i stat og fylke, grunneiere og utbyggere, beboere og ideelle organisasjoner som de tre elvefora.

Alle de tre kommunene har satt seg høye mål for de blågrønne strukturer. Oslo er kåret til Europas miljøhovedstad i 2019. Tiltak og planer for urbanvassdragene fikk høy score av juryen. Et av Bærum's hovedmål er å sikre en balansert samfunnsutvikling som er mangfoldig, grønn og urban. Utviklingen av Asker skal sikre kommunens grønne profil og historiske forankring, gjennom bevaring av landbruk, landskap, naturkvaliteter og kulturmiljøer.

Hovedtrekk fra foredragene

I åpningsinnlegget satte leder i Oslo elveforum Per Østvold dagorden: De urbane vassdragene er utsatt for fysisk press fra mange brukere. I et urbant vassdrag er det viktig å fremheve opplevelsesverdiene. Stikkord er gjengroing, tilgjengelighet, nedfall, utfylling, hogst, fremmede arter, hageavfall, estetikk og vannkvalitet. Ikke minst har man grunneieres og utbyggere som ønsker å bygge tett på elver og bekker. Oslo Elveforum har siden etableringen i 2000 sett på seg selv som en vaktbikkje som kontinuerlig snuser etter annonserte reguleringsplaner. De to andre elveforaene følger etter!

Som en ramme for de lokale aktivitetene i kommunene fikk vi en oversikt hva som skjer ute i Europa. En fersk rapport fra det europeiske miljødirektoratet (EEA) ble presentert av NIVAs forskningsleder Sindre Langaas. Fokus på restaurering og forbedring av urbane vassdrag er en europeisk trend. Fra EEA rapporten ble det vist flere eksempler, bl.a. fra Oslo.

Love og regler for forvaltning av vassdragene er det ingen mangel på. Inger Staubo fra NVE fremhevet betydningen av Vannressursloven, Plan- og bygningsloven og Vannforskriften/EUs vanddirektiv. NVE er opptatt av at Vannressursloven håndheves. Kommunen bør følge opp at grunneier ivaretar sitt skjøtselsansvar. Hun minnet også om at vannstrengen er inntil høyeste vanlige flomvannstand ved 10 års flom. Almene interesser skal tolkes vidt. Stier skal

ikke legges tett langs vassdraget, og det skal ikke etableres plen ned til vassdraget. NVE laget ny Veileder i 2017. NVE bør konsulteres for å vurdere om et vassdragstiltak tiltak krever konsekvens.

Om vassdragene i Oslo, Bærum og Asker

Nå var det vassdragene i de tre kommunenes tur: Hvordan forvalter Asker, Bærum og Oslo sine vassdrag? Klarer de å forene urbane kvaliteter med biologisk mangfold? Hva kan vi lære av restaureringer og tiltak som er gjennomført? Hvilke gode eksempler har vi på praktisk samarbeide mellom kommuner, utbyggere, grunneiere og ideelle organisasjoner?

Vi fikk i tur og orden gode innlegg om hvordan Asker, Bærum og Oslo kommuner forvalter sine vassdrag i det daglige arbeide. De tre foredragsholderne pekte på styrker og svakheter. Tre viktige poenger som vi noterte oss var bedre kompetanse, bedre samarbeid med frivillige organisasjoner, og bedre samarbeid internt i kommunen.

Nå var det tid for praktiske eksempler med vekt på samarbeid. Dette ble godt illustrert fra frivillige og utbyggere i en spennende vandring gjennom forvaltningen av Østensjøvannet, kampen om åpning av Gaustadbekken, forvaltning og skjøtsel av Neselva, hvor 1650 boliger planlegges, og forvaltning av Lysakerelven i samarbeid mellom kommunale og private grunneiere.

Om kantvegetasjon og klimatilpasning

Mange deltakere var opptatt av kantvegetasjonen ned mot elver, bekker og vann. Det er viktig å finne balansen mellom folks opplevelsesverdier og utøvelse av friluftsliv, gode leveområder for dyr og fugler, viktigheten av å ha en vegetasjonsone som hindrer tilsig av forurensninger til vannet, og behovet som fisk og akvatisk liv har for beskyttelse fra og tilgang til næring fra trær og vekster som vokser inntil vannet. En livs- og bærekraftig kantvegetasjon sørger også for mindre utgraving og erosjon fra elve- og bekkkantene. To landskapsarkitekter minnet oss på

viktigheten av levende vassdrag for robuste og klimatilpassede byer og tettsteder. Dette er en viktig påminnelse ved et stadig våtere klima. Elvene våre bremser, renser og forsinker vann, og har som regel kapasitet til å føre mer vann i en flomsituasjon. Sammenliknet med håndtering av overvann i rør utgjør elver og bekker effektive flomtraseer i møte med økte nedbørmengder. ”Levende vassdrag”, med et rikt liv av planter og dyr, er viktig, fordi vegetasjonen bidrar til å forhindre erosjon, og rense, bremse og transpirere vann.

Paneldebatt og oppsummering

Seminaret ble avrundet med en paneldebatt hvor deltakerne ble utfordret til å peke på et par tre av de viktigste flaskehalsene med tilhørende viktigste «løsninger» for god forvaltning av urbanvassdragene.

Oppsummering av mangfold av problemstillinger og løsninger som ble presentert og diskutert på seminaret er en vanskelig - grensende til en umulig - oppgave. Seminarkomiteen har merket seg noen viktige poenger:

- Det er viktig med bedre samarbeid mellom aktørene: erfaringen fra Oslo, Asker og Bærum viser at elveforaene kan spille en viktig og konstruktiv rolle. Formidling av kunnskap til grunneiere og innbyggere er en viktig oppgave. Delta og bli respektert i høringsprosesser er sentralt.
- Kompetanse er mangelvare. Det er fremdeles behov for mer kunnskap om vassdragene, som hydrologi, økologi og betydningen av kantvegetasjon. Det er viktig med gode løsninger for infiltrering og fordøyning av overvann m.m.
- Elveforaene har viktige roller som «vaktbikkje» og kompetanseorgan for grunneiere. Foraene påtar seg også rollen som «vaktbikkjer» i forhold til kommunenes planer og aktiviteter.
- Bedre styringsdokumenter i kommunene som bla reflekterer bedre forståelse av og respekt for lovverkets begrensninger og muligheter som kan gi den forutsigbarheten som utbyggerne trenger.

Programmet og lysarkene fra presentasjonene er lagt ut på hjemmesidene til de tre elveforaene og Norsk Vannforening.

Seminarkomite:

Unn Orstein, leder Asker Elveforum

John Tibballs, leder Lysakervassdragets Venner

Haakon Thaulow, eget firma - Bærum Elveforum

Ida Fossum Tønnessen, Rådgiver Oslo Elveforum

Bo Wingård, leder Bærum Elveforum